

Mgr. Spyridon Triantafyllakis: „Etika cestování - etické aspekty dobrodružství výjimečných českých cestovatelů za Indiány Jižní Ameriky“

doktorská práce – FHS UK Praha 2015

posudek oponenta

zpracoval: doc. PhDr. Zdeněk PINC

květen 2015

Téma doktorské práce Spyridona Triantafyllakise je neobvyklé a proto na úvod posudku předesílám několik poznámek ve snaze zabránit nedorozuměním, jež by vedla k ukvapeným a snad i nespravedlivým závěrům. Práce vznikala dlouho a poněkud klopotně. To je patrné nejen na poměrné rozsáhlosti práce, ale i na tom, že úvodní partie se výrazně liší od větší poloviny práce, aby se v samotném závěru trochu v rozporu s autorovými závěry znovu objevil motiv, který stál zřejmě na počátku.

Náš autor chtěl napsat v souladu se svou dlouholetou profesní zkušeností pojednání o tom, jak výrazný jev současnosti – masový turismus - sebou nese etické problémy a jak by měly vypadat právní a morální základy, které by do tohoto jevu přinesly řád a smysl. Proto podle mne zůstala v práci příloha „Globální etický kodex cestovního ruchu“, s. 249-256, která do kontextu práce spíše nepatří. Navíc, patrně shodou okolností, ale možná v tom byl i určitý potlačený záměr, je tato příloha reprodukována na hranici, či spíše za hranicí čitelnosti, alespoň pokud jde o exemplář práce, se kterým jsem pracoval. Je signifikantní, že mne tato skutečnost potěšila. Autor totiž napsal jinou práci, než zamýšlel, ostatně se k tomu v práci přiznává. To se stává poměrně často a někdy je to i ku prospěchu věci, což je, myslím, i tento případ.

Autor totiž zjistil, že potřeba cestovat není soudobý vynález, ale cosi jako antropologická konstanta, která souvisí s lidským prožíváním času, které je jednak orientované cyklicky k opakující se každodennosti jednak lineárně, kdy je prožíváno jako příběh a cesta, která formuje naši zkušenost. Proto základní rozdíl mezi archaickým cestováním a soudobou turistikou není v individuálnosti respektive masovosti, ale v tom, do jako míry je pro cestovatele cílem jeho konání sama cesta, zdroj podstatných zkušeností, především zkušenosti s jinakostí a odměnou je mu právě především tato zkušenost. Naproti tomu soudobá turistika se snaží cestu co nejvíce zrychlit a zkrátit, aby se cestovatel, co nejdříve ocitl co nejdále a to pokud možno co nejbližší objektu a zážitků, za kterými se vypravil. Ty pak vidí, obdivuje, zaznamenává a registruje, prostě si je dovoluje v mezích vyměřeného času a peněz, aby se pak vrátil zase co nejrychleji domů, obohaten suvenýry, záznamy zážitků a zážitky s universálním závěrem, že všude dobře, doma nejlíp. V této souvislosti jsem ocenil kapitolu šestou, zejména její čtvrtou část věnovanou etice a mytologické dimenzi cestování.

Další důležitou okolností, kterou musíme mít na zřeteli, je skutečnost, že autorovy aspirace etnologické či antropologické jsou nulové, práce etnologů a cestovatelů jsou pro něj materiálem v mnoha ohledech novým a zajímavým, ale referuje o nich nikoli s intencí etnografa, ale zkoumá je pouze s ohledem na jejich etické aspekty. Zapomene-li čtenář na chvíli na tento důležitý předpoklad a zná-li materii, se kterou Triantafyllakis pracuje, stejně dobře nebo dokonce lépe než on, začne mu vadit, že některé zajímavé a důležité motivy autor pominul. Také mi to občas vadilo, ale posléze, jsem pochopil, že autorův přístup je správný, nezahrnuje čtenáře zajímavými informacemi, ale důsledně hledá v textech pasáže, které následně interpretuje prismatem svých hypotéz.

Prvních cca 90 stránek Triantafyllakisovy práce čtenáře rozhodně nenadchne, nepřináší nic nového, některé formulace svou povšechností a někdy i nepřesností kritického čtenáře spíše popuzují. Chápu, že práce potřebuje uvedení a že v kvalifikačních pracích se historické uvedení pokládá za povinnou úlitbu, ale tato část měla být redakčně upravena a radikálně zestručněna. Kdybych totiž práci neměl za úkol posoudit, dávno bych ji jako čtenář odložil, protože bych předpokládal, že to v tomto duchu bude pokračovat až do hořkého konce. To se však nestalo, po nevalné třetině se kvalita práce zlepšila a je patrné, co chce autor ukázat a jak.

Druhá (s. 90-130) a třetí část (s. 131 – 238) tvoří tedy tělo práce a soudím, že kvůli ní může být práce pokládána za zdařilou. Autor si zdvořile vybral ke zpracování české cestovatele nedávné minulosti. To je cenné zejména proto, že v zahraničí není tento materiál příliš zpracováván, navíc A.V.Frič, J.Hanzelka, M.Zikmund a M.Zelený, jsou velmi vhodným příkladem pro zvolený typ zpracování. V jisté fázi práce, zdá se mi, procházel autor obdobím, kdy se domníval, že české cestovatelství je zvláštní, originální odnoží této činnosti a jen stěží nalézá jinde ve světě obdobu. Ku prospěchu věci tuto tendenci autor v poslední fázi práce zeslabil a vložené reflexe cestovatelského působení Clauda Lévi-Strausse a dávného krajana Hérodota patří i zdařilým pasážím.

Autor pracuje tak, že z díla zvolených autorů cituje vybrané pasáže a ty pak analyzuje na základě přijatých hypotéz. Pro teoretické zakotvení své práce v etické teorii použil Triantafyllakis postačujícím způsobem etickou teorii, s níž se seznámil v průběhu studia na FHD, zejména koncept prof. Sokola.

Po technické stránce je práce zpracována přijatelným a pečlivým způsobem. Seznam literatury je náležitý a dobře členěný, také citační práce je v pořádku. Velké úsilí věnoval autor jazykové stránce věci a tak lze konstatovat, že ačkoli je práce zpracována nerodilým mluvčím, není horší než průměrné, zdařilé práce autorů českých.

Závěrem tedy konstatuji, že jde o práci v zásadě zdařilou a doporučuji ji k obhajobě.